

Щодо народження дитини сурогатною матір'ю

Правління УАРМ розглянуло запит про надання роз'яснень стосовно питань народження дитини сурогатною матір'ю, в процесі зачаття якого брав участь лише один з подружжя.

Відповідно до чинного законодавства України (Сімейний кодекс України, наказ МОЗ України від 09.09.2013 № 787 «Про затвердження Порядку застосування допоміжних репродуктивних технологій») повідомляємо наступне.

Правове забезпечення сурогатного материнства є одним із найскладніших інститутів у галузі сімейного права України. Інститут правового забезпечення сурогатного материнства не має нормативного підґрунтя в формі кодифікованого збірника, єдиного законодавчого або іншого нормативно-правового акта.

Недосконалим є і нормативно-правове регулювання сурогатного материнства. Лише окремі положення щодо нього передбачені у Сімейному кодексі України, Наказі Міністерства юстиції України від 18 жовтня 2000 р. № 52/5, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 18 жовтня 2000 р. за № 719/4940 «Про затвердження Правил реєстрації актів громадянського стану в Україні» (надалі – Правила), Наказів Міністерства охорони здоров'я України № 24 від 4 лютого 1997 р., зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 3 березня 1997 р. за № 58/1862, «Про затвердження Умов та порядку застосування штучного запліднення та імплантації ембріона (ембріонів) та методів їх проведення», Наказів Міністерства охорони здоров'я України № 787 від 09 вересня 2013 р., зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 02 жовтня 2013 року за № 1697/24229 «Про затвердження Порядку застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні» (надалі – Порядок).

Так, сурогатне материнство є видом репродуктивних технологій, коли окремі або всі етапи зачаття і раннього розвитку ембріонів здійснюються поза організмом генетичної матері.

Український законодавець не дає визначення поняття «сурогатне материнство». Між тим, найбільш точним формулюванням слід визнати формулювання, прийняте Всесвітньою організацією охорони здоров'я у 2001 році, яка керується не терміном «сурогатна матір», а терміном «гестаційний кур'єр», розуміючи під ним «жінку, у якої вагітність настала в результаті запліднення ооцитів, що належать третій стороні, сперматозоїдами, що належать третій стороні.

Поряд із цим, законодавцем чітко визначено, що однією із необхідних умов для проведення сурогатного (замінного) материнства є подружжя (або один з майбутніх батьків), в інтересах якого здійснюється СМ, повинно (повинен) мати генетичний зв'язок з дитиною, в той час як сурогатна мати не повинна мати безпосередній генетичний зв'язок з дитиною (п. 6.1 Порядку).

Тобто, сучасна медична наука передбачає повну або гестаційну сурогатність – перенесення в організм сурогатної матері ембріона людини, зачатого подружжям, дружиною та донором, донорами. При цьому сурогатна мати не має генетичного зв'язку з дитиною.

Також, важливим питанням застосування сурогатного материнства є визначення походження дитини, народженої сурогатною матір'ю.

Реєстрація дитини, народженої за допомогою ДРТ методом сурогатного материнства, здійснюється в установленому чинним законодавством України порядку. Так, відповідно до п. 6.9 Порядку, який кореспондує із положеннями п.п 2.2. Правил, у разі народження дитини жінкою, якій в організм було перенесено

ембріон людини, зачатий подружжям у результаті застосування ДРТ, державна реєстрація народження дитини проводиться за заявою подружжя, яке дало згоду на таке перенесення. У цьому разі одночасно з документом, що підтверджує факт народження дитини цією жінкою, подається заява про її згоду на запис подружжя батьками дитини, справжність підпису на якій має бути нотаріально засвідчена, а також довідка про генетичну спорідненість батьків (матері чи батька) з плодом.

При цьому в графі «Для відміток» актового запису про народження робиться такий запис: «Матір'ю дитини згідно з медичним свідоцтвом про народження є громадянка (прізвище, власне ім'я, по батькові)», а також зазначаються найменування закладу (установи), що видав(ла) довідку, дата її видачі та номер, дані нотаріуса (прізвище та ініціали, нотаріальний округ чи державна нотаріальна контора), дата та за яким реєстровим номером засвідчено справжність підпису жінки на заяві про її згоду на запис подружжя батьками дитини відповідно до пункту 11 глави 1 розділу III Правил державної реєстрації актів цивільного стану в Україні, затверджених [наказом Міністерства юстиції України від 18 жовтня 2000 року N 52/5](#) (у редакції [наказу Міністерства юстиції України від 24 грудня 2010 року N 3307/5](#)), зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 18 жовтня 2000 року за N 719/4940.

Аналіз законодавчих положень свідчить про певну колізію в галузі права та наявності суперечностей в правових нормах, але спостерігається чітко виражений законодавчий захист бездітного подружжя, при умові генетичної спорідненості виключно батьків (матері чи батька) з плодом.

З медичної ж точки зору, сутність сурогатного материнства передбачає вагітність, що настала в результаті перенесення в порожнину матки сурогатної матері ембріона(ів), отриманих шляхом запліднення *in vitro*, які генетично не споріднені з сурогатною матір'ю та при цьому генетично споріднені принаймні з одним з потенційних батьків (біологічних батьків), народження дитини (дітей) сурогатною матір'ю та передача дитини (дітей) потенційним батькам (біологічним батькам), для яких виношування вагітності та народження дитини є неможливими за медичними показаннями.